

יחידה מספר 8 - לתת

מדריך למדריך

"עולם חסד ייבנה"

(תהילים פ"ט, ג)

4 3 2 1

5. אני ומשפחתי

6. אני והחברה

7. בחברה טובה

8. לתת

כתיבה והפקה:

ניהול חינוכי: הדר סופר
צוות היגוי: רוחמה ווגל, אהרון סולטן
ריכוז: חני מנצורה
כתיבה: רועי זמיר ואליסף תל-אור
עיצוב גרפי: נעמה כץ

4 - 3 - 2 - 1

"עולם חסד ייבנה" (תהילים פ"ט, ג)

8

מטרות:

1. התלמידים יבינו את המרכיבים של נתינה נכונה לעומת ניצול.
2. התלמידים יפנימו את השפעתה של הנתינה על הנותן ועל סביבתו.
3. התלמידים ימצאו אפיקים שבהם הם יכולים לתת ולתרום לזולת.

שלבי הפעילות:

- חלק א' - פתיחה - נתינה מהי? (10 דק')
- חלק ב' - נתינה והשפעתה על המעגל החברתי (15 דק')
- חלק ג' - נתינה כבומרנג במישור האישי (10 דק')
- חלק ד' - מה אני יכול לעשות? - תכנון פעולות נתינה כיתתיות ואישיות (10 דק')

עזרים:

- דף תכנית נתינה מעוצב.
- שני שלטים גדולים. על האחד כתוב פראייר ועל השני כתוב 'כל הכבוד לו'.
- כרטיסים עם תמונות הדמויות המופיעות בפעילות הפתיחה.

היחידה עוסקת בערכה של הנתינה ובהשפעה שיש לנתינה על הנותן, על המקבל וגם על החברה שבתוכה הנותן חי ופועל. כמו כן נחשוב על דרכים שונות לתת ובבדוק כיצד והיכן התלמיד יכול לתת.

חלק א' - פתיחה - נתינה מהי?

אפשרות א': פראייר או כל הכבוד?

המדריך יציג את נושא השיעור - נתינה, ויספר לתלמידים שהם עומדים 'לפגוש' כמה אנשים שמחשיבים את עצמם כאנשים שעוסקים ב'נתינה' - שנותנים ומסייעים לזולת, והוא ירצה לשמוע מה דעתם עליהם.

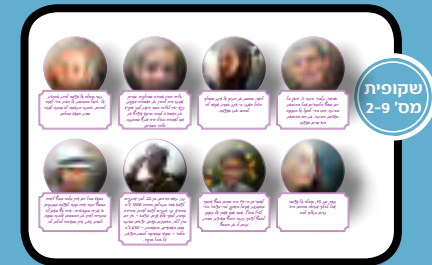
המדריך יציג דמויות שונות על המסך ויקרא מה מאפיין כל דמות. על הרצפה יונחו 2 שלטים - על אחד כתוב 'פראייר' ועל השני 'כל הכבוד לו'. התלמידים יחליטו תחת איזו כותרת מתאים לשים את הדמות ויניחו העתק של השקופית תחת הכותרת המתאימה..

← **הערה למדריך:** לפני הדיון, כדאי לשרטט על הלוח טבלה שגם היא מחולקת ל'פראייר' ול'כל הכבוד לו', ולמנות את אחד התלמידים לכתוב במהלך הדיון, בכל פעם בצד המתאים, מה גרם להם להחליט לאן לשבץ כל דמות (למשל בצד ה'פראייר' יהיה כתוב - ניצול, מי שנותן נפגע, המעשה לא תורם לשום דבר..).

* (רשימת הדמויות בעמוד הבא)

שקופית מס' 1

שקופית מס' 2-9

שאלות לדיון

כדי לבחון את הנתינה בכל אחד מהמקרים נפרוט אותה לפרטים:

- ? מה הוא נותן? (כסף / מעשה פיזי / זמן)
- ? למי הוא נותן? (למדינה, לאזרחים שבבית)
- ? אם הנתינה לאחרים באה על חשבוננו, למה צריך לתת? (זו דרך להביע אהבה לאדם קרוב, לפעמים זה חבר והנתינה הדדית: אני אעזור לחברי היום והוא יעזור לי מחר; הנתינה עושה אותי אדם טוב יותר, היא נותנת תחושה טובה, הנתינה יוצרת סביבה שנועים לחיות בה, היא מעשה מוסרי)
- ? מה ההבדל בין 'פראייר' לאדם ש'כל הכבוד לו'?

נסכם: !

באופן יסודי, הרצון לתת הוא תכונה טובה מאוד, כאשר אדם נמצא במצוקה או חווה קושי, יש לנו אחריות להגיש לו עזרה. עם זאת, אדם צריך להיזהר מלתת באופן שבסופו של דבר יפגע במקבל או יוביל להתנהגות פסולה (לדוגמה: נתינה להעתיק במבחן). חז"ל קבעו נקודות גבול שבהן הנתינה פוגעת בצורה קשה בנותן: "חייך קודמים לחיי חברך" (בבלי, בבא מציעא, סב ע"א), "המבזבז אל יבזבז יותר מחומש" (בבלי, כתובות, נ ע"א) - מי שנותן צדקה שלא ייתן יותר מחמישית מנכסיו. כמו כן יש להיזהר מניצול שבו הנתינה איננה מענה לצורך אמתי.

גחך קיבלה על עצמה להיות אחראית על טיפול בכיסוס של הדיאבטס כדי לעזור להורים, אחותה הגאונה לא מוכנה לעזור. הדיאבטס כמעט באוס.

אליהו הכין עבודה בהיוולדו. מכיוון שחוגר היה להכין את העבודה בעצמו, נעש יאיר לאליהו כמה דקות לפני שהגיש את העבודה ואחריה ניקש שיציל את שמו לעבודה כאילו היה שגף בהכנה. אליהו הסכים.

אחריה, סומכת את הגוף של עינת במהלך השינוי השנתי כי עינת אומרת שקשה לה לסמוך את העצמה.

אפילו, גליה, כינה ט', דואל כל יום בסוף הלימודים שכל הכיסאות בבינה יורחו כדי להקל על התנקה בשטיפה הכינה. את דוב הכיסאות הוא מרים בעצמו.

כמעט בכל יום שירן מלווה בסף אדמה. בסוף הזה יערה קונה לעצמה מחמקים או שגיהה בקפיטליה. יערה אף פעם לא מחזירה לשיין את הכספים שזוהר מחנה, ואחריה זאת שירן מחשיבה להלואה.

גח, גוש הדדום, בן 22. לפני שהגייס אצבא עבד בגדאוק והדדום 3500 ש"ח בחודש. גח, הגייס אצבא אסירה ביחידה קדימה למשך שלוש שנים. בצבא - אין יום ואין אילה, האמנונים קשים, יוצאים הבינה פעם בשבועיים, והמשכורת - 650 ש"ח בארד - בקושי מספיקה לכסוס חוצאות על אוכל ופיצוי.

לעומת בן ה-14 היה סבוב בסף שסחר מהממנה שקיבל בשמחלל - במחצית כדי אטייל בחוץ. עומד שחלל ששכן של צוק אבסל צוקר נגוח דחוף בארצות הבדיה וגרם לו את הכסף.

נפח, בג 15, קיבלה על עצמה שכל אכאור שגבאה בדחום, היא גרים ומשליך אפת.

4 - 3 - 2 - 1

"עולם חסד ייבנה" (תהילים פ"ט, ג)

אפשרות ב': לתת מתוכי ממש

נקרין את הכתבה שבקישור.

שקופית
מס' 10

! נסכם: כשאדם מזהה

בסביבתו צורך, והוא אוהב את האדם האחר, את העיר, העם וכו' הוא מוכן לתת מעצמו למען המטרה גם אם הדבר בא על חשבון הכסף שלו, הזמן שלו, הכוחות שלו ואפילו על חשבון גופו ממש. הנתינה משפיעה לא רק על הנתרם אלא גם על התורם עצמו ולעתים היא מפעילה מעגלים נוספים של נתינה. מובן שאדם צריך לשים לב שלא יצא מנוצל או נפגע מהנתינה שלו. נתינה היא עשייה חיובית שמשפיעה לטובה עלינו ועל סביבתנו.

שאלות לדיון

- ? מה דעתכם על המעשה? האם אין הוא מוגזם?
- ? לדעתכם, מה גורם לאדם להרחיק לכת ולסייע לאדם זר שמעולם לא הכיר?
- ? האם התורם הוא 'פראייר'? מה פירוש המונח הזה? מתי נכון להשתמש בו ומתי לא?
- ? כיצד השפיעו מעשיו של הבחור על מעשיה של האישה?

שאלה סגורה:

- ? עד כמה אני מוכן לתת למען אחרים?
- ? השלימו: כשאני נותן אני מרגיש.....

4 - 3 - 2 - 1

"עולם חסד ייבנה" (תהילים פ"ט, ג)

חלק ב' - נתינה והשפעתה על המעגל החברתי.

בשלב זה נחدد את ההבדל בין חברה שבה "אדם לאדם זאב" או "כל אחד לעצמו" לבין מצב חברתי שבו "אדם לאדם נותן".

נדגים כיצד נראית חברה שבה "אדם לאדם זאב" בעזרת סרטון: בסרטון שלפניכם תוכלו לראות 'מבחן חברתי' שנערך ביום חורף קר בניו יורק. בניסוי העמידו ילד (שחקן) לבדו ברחוב. מזג האוויר היה חורפי ובכל זאת הילד היה לבוש בגדים קצרים. מטרת הניסוי הייתה לראות כיצד יגיבו העוברים ושבים שיראו את הילד.

שאלה סגורה:

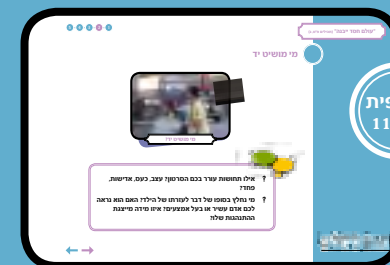
- ? אילו תחושות עורר בכם הסרטון? עצב, כעס, אדישות, פחד?
- ? מי נחלץ בסופו של דבר לעזרתו של הילד? האם הוא נראה לכם אדם עשיר או בעל אמצעים? איזו מידה מייצגת ההתנהגות שלו?

← הערה: הסרטון באנגלית ולכן חשוב לוודא שהילדים הבינו שמי שבסוף קם לעזור לילד הוא הומלס (אדם חסר בית) שחי ברחוב וראה אותו. שימו לב שההומלס אומר לילד ש'אנחנו צריכים לדאוג זה לזה'.

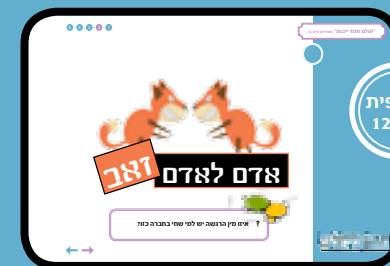
המדריך יקרין שקופית שמייצגת את האמרה "אדם לאדם זאב". התלמידים יתבקשו להסביר את משמעותו: חברה שבה כל אחד אויב לאחר ומחכה להזדמנות שבה יוכל 'לטרף' אותו או לנצלו.

? איזו מין הרגשה יש למי שחי בחברה כזו?

שקופית
מס' 11

שקופית
מס' 12

4 - 3 - 2 - 1

"עולם חסד ייבנה" (תהילים פ"ט, ג)

מבט תורני

חז"ל הציגו ודירגו ארבעה דגמים של מערכות יחסים בין בני אדם:

המדריך יציג כל דרגה ויסביר אותה.

שאלה לדיון

? מה כל כך גרוע אם אדם אומר - שלי שלי ושלך שלך?

(יש כאן שני צדדים: אמנם האדם צריך לדעת מה שייך לו ומה שייך לחברו, אבל אם ההכרה הזאת הופכת לאטימות לב, לחוסר רגישות, לאידאולוגיה שפוסלת נתינה, צדקה וחסד, היא הופכת להיות מידה שלילית, מידתם של אנשי סדום שלא היו בהם רחמים ולא הייתה בהם שום רגישות למצוקה של מי שאין לו)

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּאָדָם.

הָאוֹמֵר שְׁלִי שְׁלִי וְשְׁלֹךְ שְׁלֹךְ,

זוּ מִדָּה בִּינוּנִית (ממוצעת) .

וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, זוּ מִדַּת סְדוֹם.

שְׁלִי שְׁלֹךְ וְשְׁלֹךְ שְׁלִי, עִם הָאָרֶץ.

שְׁלִי וְשְׁלֹךְ שְׁלֹךְ, חֲסִיד.

שְׁלִי שְׁלִי וְשְׁלֹךְ שְׁלִי, רֹשֶׁעַ.

(אבות, פרק ה', משנה י)

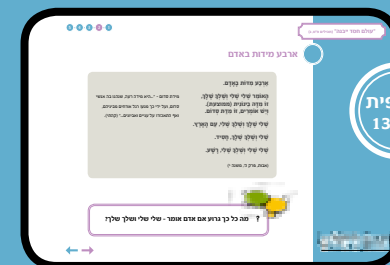
מידת סדום - "...היא מידה רעה, שנהגו בה אנשי סדום, ועל ידי כך מנעו רגל אורחים מביניהם, ואף התאכזרו על עניים ואביונים..." (קהתי).

שאלות לדיון

? באיזו חברה הייתם רוצים לחיות?

? איזו צורת חשיבה ואילו ערכים מובילים להבדל בין שני המבחנים החברתיים?

אם הזמן מאפשר, ניתן להראות 'מבחן חברתי' שנעשה בישראל, הדומה ל'מבחן החברתי' האמריקני שתועד בסרטון לעיל (התגובות לילד אחרות לחלוטין).

4 - 3 - 2 - 1

"עולם חסד ייבנה" (תהילים פ"ט, ג)

חלק ג' - נתינה כבומרנג במישור האישי

שאלה סגורה:

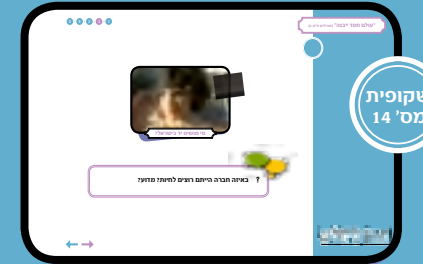
? מי הרוויח ממעשה הנתינה?
האבא מפדואל שלומד בכולל? הבחור שאיבד ארנק? הזקן?
האדם שנתקע עם הרכב? הטרמפיסט? החיילים? הילד?

אפשרות א':

נקרין סרטון שבו רואים את השפעתה של
הנתינה על הנותן ועל המקבל.

לפני הסרטון יש לשאול את התלמידים: **על מי
משפיעים מעשי הנתינה בסרטון?**

← התשובה היא שכולם הרוויחו. מי שנותן מקבל כמה וכמה דברים: גם שמחה וסיפוק וגם שבסופו של דבר הנתינה חוזרת אליו
באופן כזה או אחר.

שאלות לדיון:

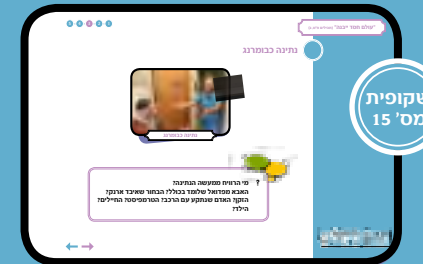
? מהם האופנים השונים של הנתינה שראינו בסרטון?
? מה הם דורשים מהבחור?
? האם שמתם לב למוכר בחנות? כיצד הוא מגיב כאשר הוא
צופה במעשים? מדוע לדעתכם הוא מגיב באופן הזה?

שאלה סגורה:

? האם הייתם רוצים שיהיה לכם חבר שניתן בתכונות כמו של
הבחור שראינו בסרטון? מדוע?

אפשרות ב':

נקרין את הסרטון שבקישור.

4 - 3 - 2 - 1

"עולם חסד ייבנה" (תהילים פ"ט, ג)

שאלות לדיון:

- ? מה נותן העשיר לעני? (מזון, פרנסה, יכולת קיום חומרית ולעתים גם תרומה רוחנית ונפשית)
- ? מה מקבל העשיר מעצם הנתינה? (בנתינתו, העשיר זוכה לפתח בעצמו מידות טובות, חיוך, חום הלב, לב רחום, הבנה מעמיקה לנפש הזולת וגם מקבל שכר נצחי מהקב"ה.)
- ? כיצד משפיעה נתינה פרטית על כלל החברה?

לאחר הסרטון נביא את קטע הלימוד.

אמר ר' יהושע:

יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני -

העני עושה עם בעל הבית

(מדרש ויקרא רבה, ל"ד, ח).

שקופית
מס' 16

4 - 3 - 2 - 1

”עולם חסד ייבנה” (תהילים פ”ט, ג)

חלק ד' - מה אני יכול לעשות? - תכנון פעולות נתינה כיתתיות ואישיות

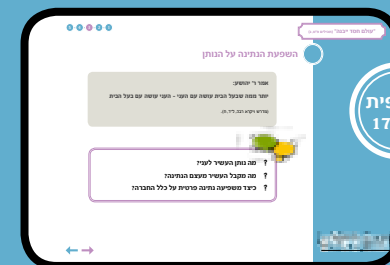
הרצון לתת הוא תכונה שניתן לרכוש אותה אם מבינים את חשיבותה. יש אנשים 'גדולים' שקמו ונתנו מעצמם דברים מדהימים, ויש אנשים שגם אם אין להם הכוחות האדירים הדרושים לנתינה בקנה מידה גדול, עסוקים בנתינה בסביבתם הקרובה:

איך רוכשים את תכונת הנדיבות? תכונת הנתינה?

על פי הרמב”ם, מידת הנדיבות היא מידה שמתרגלים אליה (לכן הוא מעדיף נתינה של מעט בכל פעם מנתינה גדולה וחד-פעמית). כאשר בכל פעם נותנים קצת, עושים משהו קטן למען הזולת, הנתינה הופכת להרגל. וכך הוא כותב בפירושו למסכת אבות:

...האדם אם ייתן למי שראוי אלף דינר, בפעם אחת ולאיש אחד,
לא תושג לו מעלת הנדיבות בזה המעשה האחד הגדול,
כמו שתושג למי שיתנדב אלף פעמים באלף דינר

פירוש: אדם שנותן סכום גדול בפעם אחת לא יקנה את מידת הנדיבות באותה המידה שיקנה אותה מי שמקפיד לתת דרך קבע, ובכל פעם - קצת.

שקופית
מס' 17

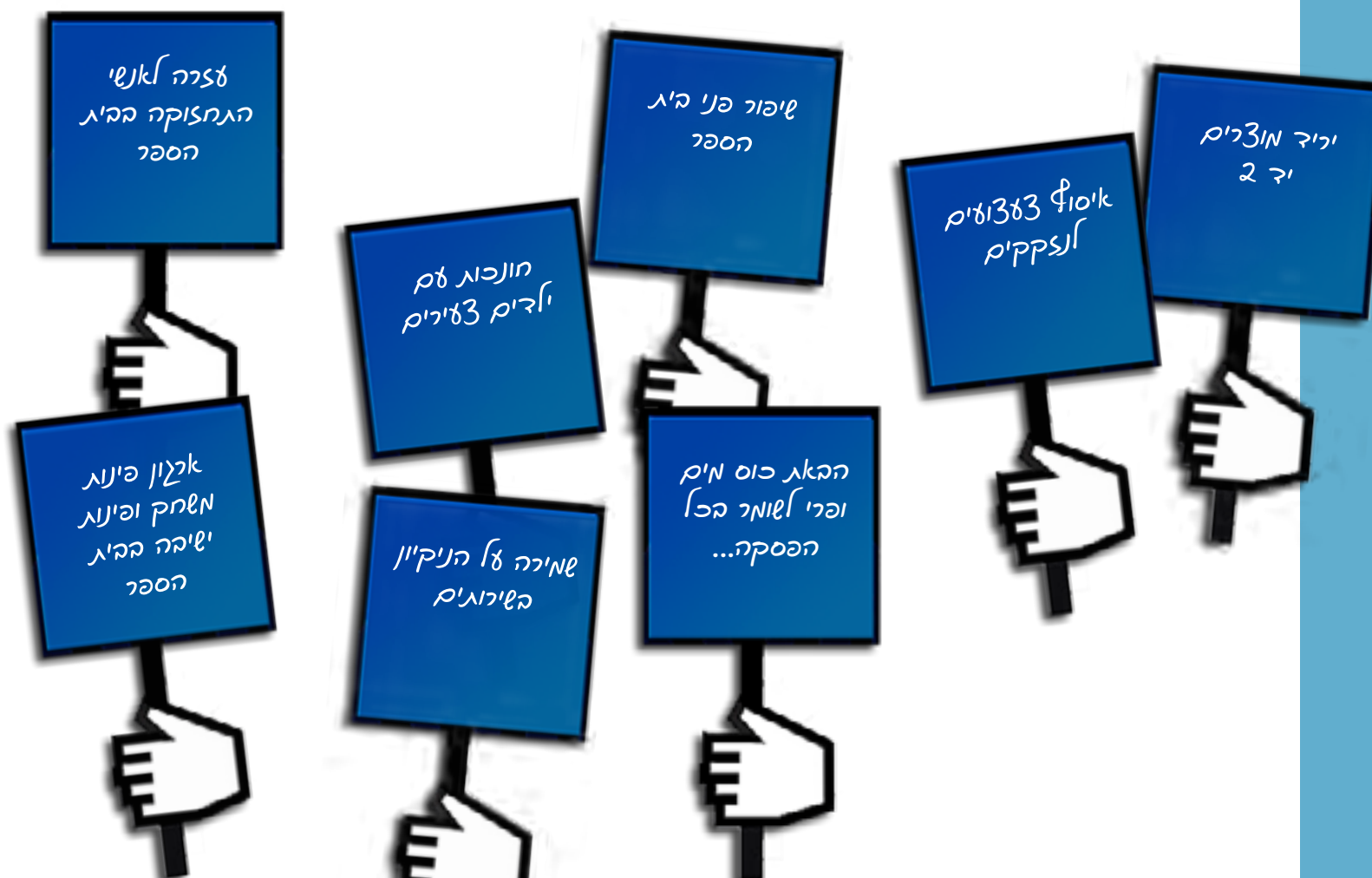

4 - 3 - 2 - 1

"עולם חסד ייבנה" (תהילים פ"ט, ג)

כעת נחשוב עם התלמידים על דרכים ומעשים שבעזרתם נוכל לתרום לסביבה. נחפש רעיונות למעשים קטנים שמשנים אותנו ואת הסביבה.

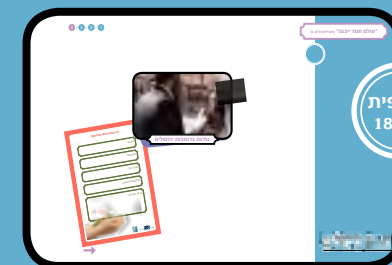
על המצגת נקרין שקופית ועליה אוסף רעיונות, בשלטים:

4 - 3 - 2 - 1

"עולם חסד ייבנה" (תהילים פ"ט, ג)

שקופית
מס' 18

לאחר מכן נחלק את התלמידים לקבוצות חשיבה. כל קבוצה תקבל דף. על חברי הקבוצה לחשוב ולהציע, תחילה בקבוצה ואחר כך בפורום הכללי, את ההצעה שלהם לנתינה ואת הדרכים לביצוע.

נחלק לתלמידים דף שיכלול תכנית עבודה.

על מדריך 'אפיקים' ועל הנהלת בית הספר לבחון יחד את ההצעות שהציעו התלמידים ולבדוק אם יש ביניהן הצעות הניתנות ליישום ולחשוב יחד על דרכים אפשריות ליישום. כדאי לחשוב לא רק על מעשה נתינה גדול וחד-פעמי אלא על מעשי נתינה יום-יומיים לאנשים שנמצאים סביבנו ולאנשים השקופים' שמהם אנו רגילים להתעלם.

אפשר לסיים בקליפ החמוד שצולם בירושלים ומראה איך נתינה יכולה להיות מעשה קטן, שאינו דורש מאמצים אדירים, אבל כמו אבן הנזרקת למים - יוצר סביבו אדוות ההולכות ומתרחבות.

דף תכנון מיזם (פרויקט)

8 יחידה

הנתינה:

השותפים:

תאריך יעד:

המשאבים הנחוצים:

פירוט הפעילות:

חלייד
HELED
מרכז חינוכי

סיכום: נתינה היא חובה!

דתית, מוסרית וחברתית שחלה על כל אחד מאתנו. הנתינה תורמת למקבל: היא הופכת אותו לאדם טוב יותר ומעניקה לו סיפוק ושמחה. לכל אחד ואחת יכולת לתת בסביבה הקרובה להם. עלינו לפעול כדי ליישם זאת.